

Vem ska bestämma på lönemarknaden?

Lars Calmfors

Arena

6/12-2017

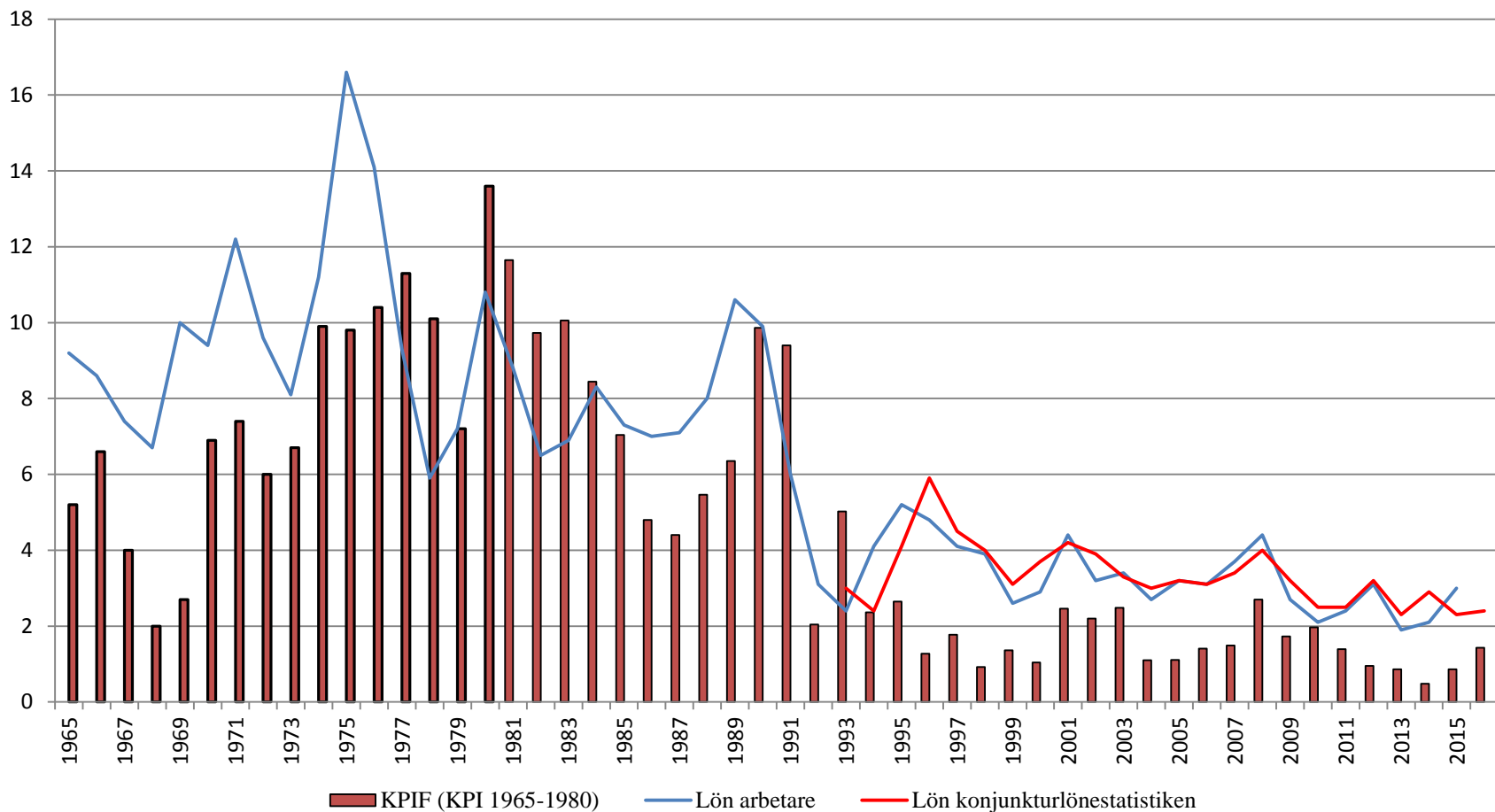
Boken

- Koncis, klar, initierad och lättläst framställning
- Bra läsning också för nationalekonomer
 - inte bara lagbundenheter och rationella överväganden
 - organisationers och personers agerande spelar roll
 - ibland mer primitiva drifter: makt
- Ännu bättre om "förhandlarperspektiv" kombinerats mer med "ekonomperspektiv"
 -

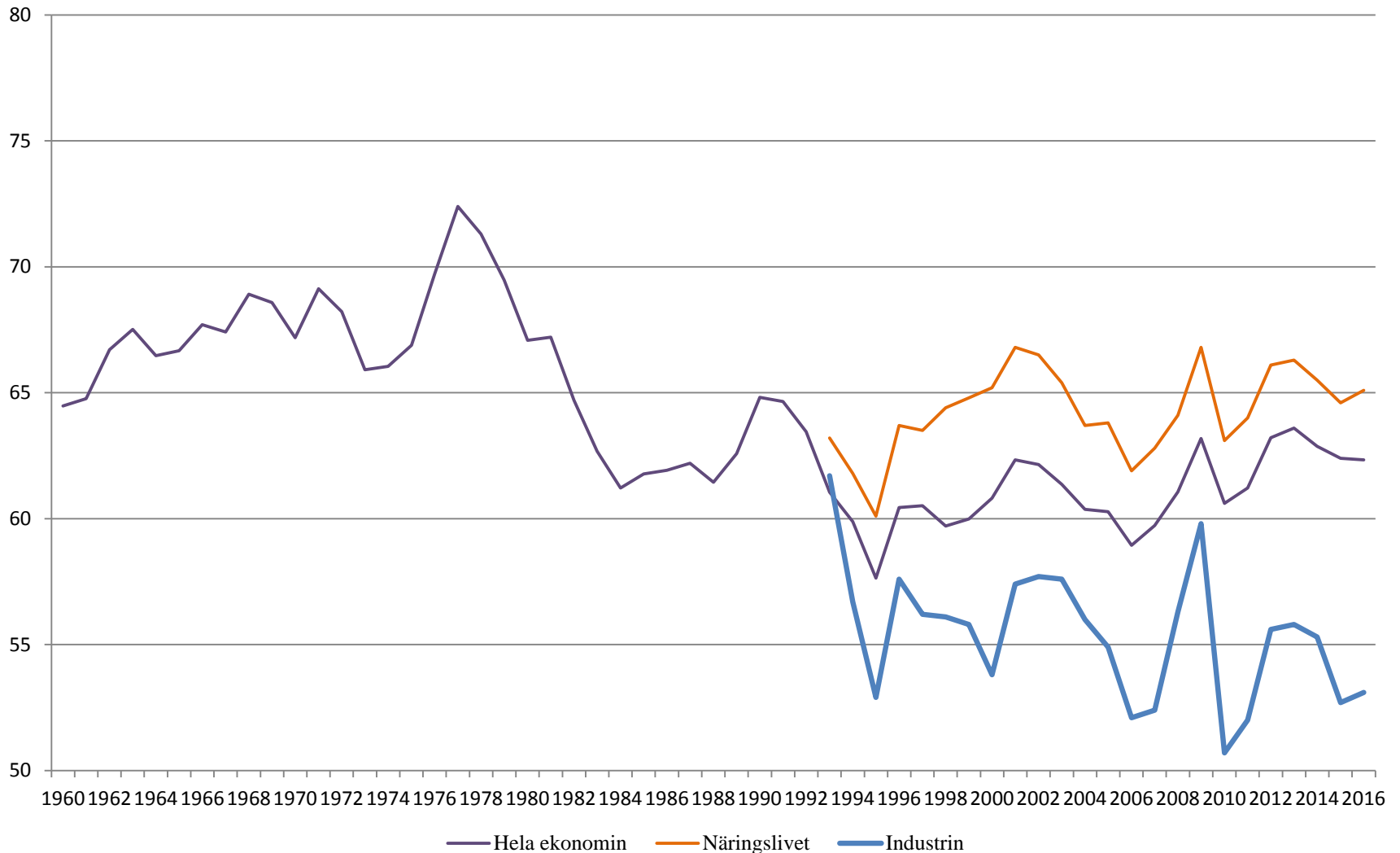
För höga löneökningar 1974-1996

- Otillräcklig samordning mellan olika parter
- Men också:
 - världsinflation och oljeprisstegringar i kombination med till en början fast växelkurs
 - keynesiansk penning- och finanspolitik
 - devalveringspolitiken

Nominella löneökningar och konsumentprisförändringar

Lönekostnadsandel i hela ekonomin, näringslivet och industrin, procent av förädlingsvärde till faktorpris

Allt bra efter 1997 beror inte på industrinormeringen

- Självständig Riksbank och trovärdighet för inflationsmål
- Mer disciplinerad finanspolitik
- Högre produktivitetsökningstakt
 - avregleringar
 - differentierade individuella löneökningar
 - utslagning av lågproduktiva företag
 - Sverige väl positionerat för IKT-revolutionen

Industrinormeringen är ett medel för att uppnå samhällsekonomiskt önskvärda löneökningar

Konjunkturinstitutet

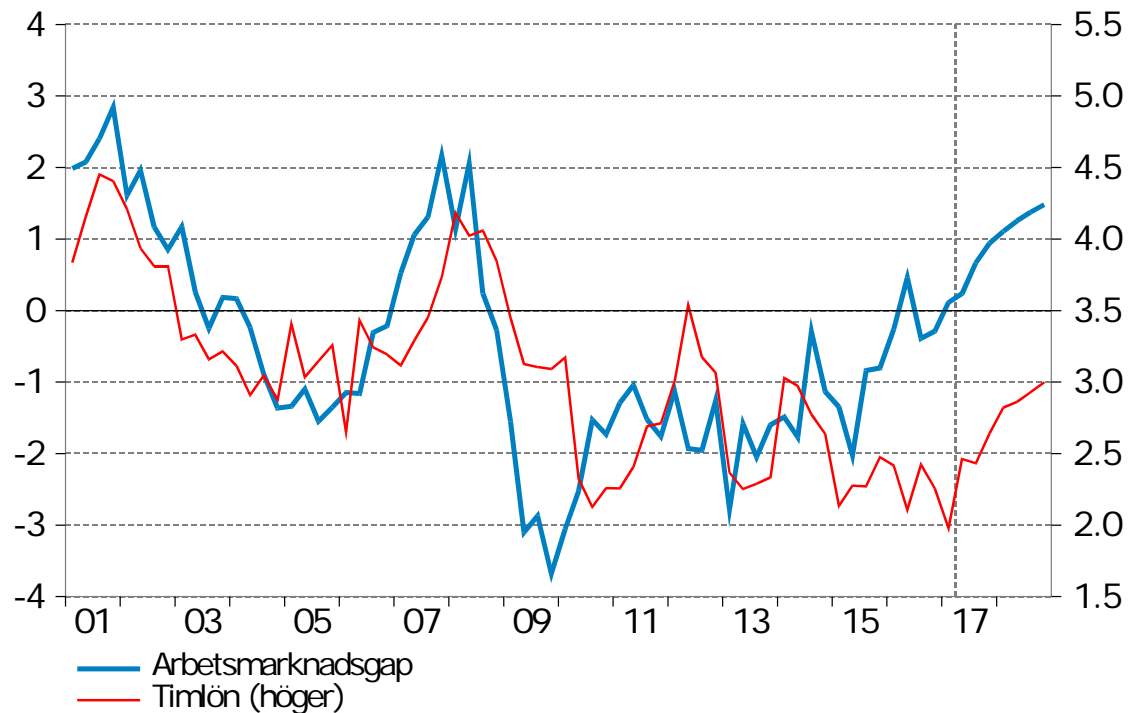
- Pris- och produktivitetsutveckling i hela näringslivet

Medlingsinstitutet

- Lönekostnadsutveckling i vår omvärld (Europas normen)

Arbetsmarknadsgap och timlön i näringslivet

Procent av potentiellt arbetade timmar respektive årlig procentuell förändring

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Löneökningar i Tyskland och Sverige

Comovement with Germany's Agreed Wage Growth

(Percent, yoy, 6-month average)

Sources: Haver, Staff Calculations

1/ Hourly earnings agreed in the collective wage agreements

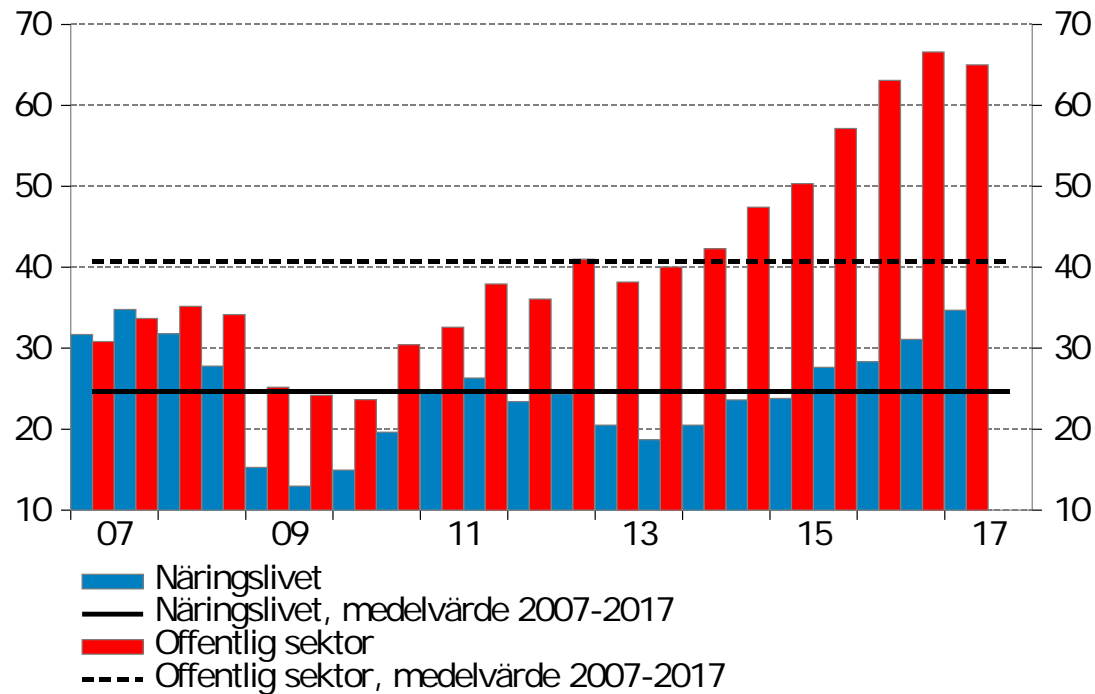
2/ Total wages including negotiated wages and wage drift

Problem med ett lågt industrimärke

- Alltför låg inflation
 - svårt förändra relativlöner
 - litet utrymme för räntesänkningar i lågkonjunktur
- Samhällsekonomiskt ineffektiv allokering av arbetskraften mellan olika sektorer

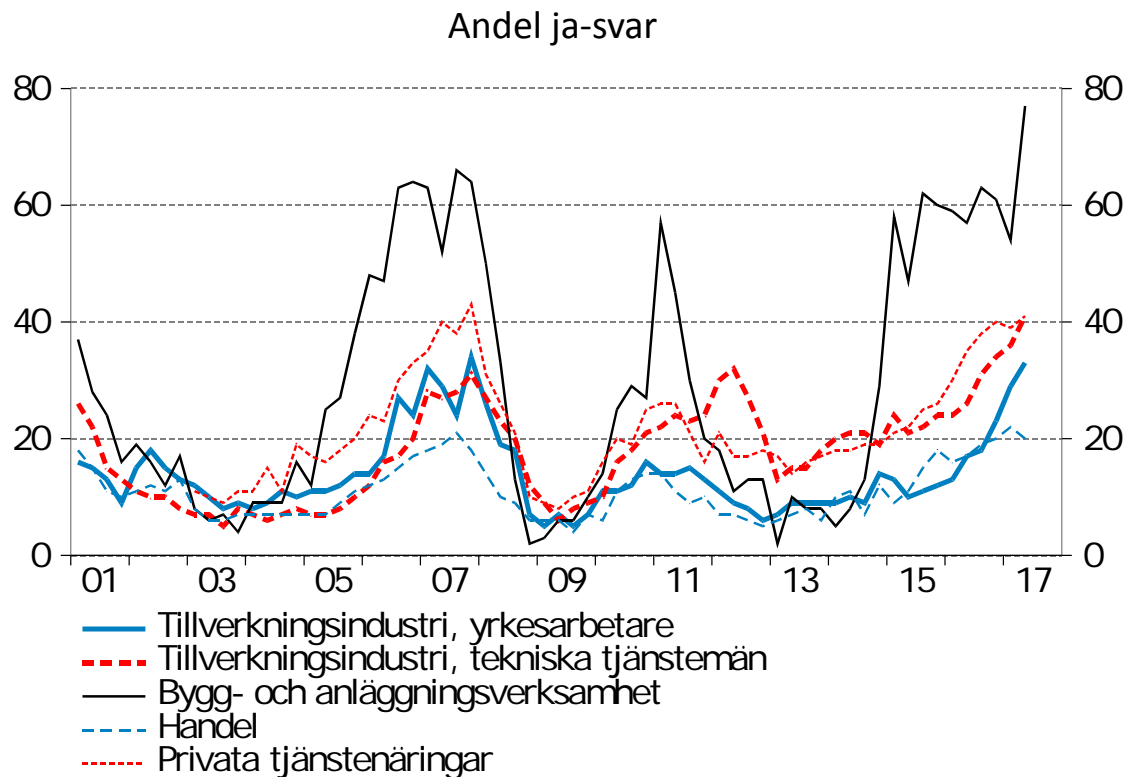
Brist på arbetskraft

Andel arbetsställen med rekryteringsproblem, procent

Källa: Arbetsförmedlingen.

Brist på arbetskraft i olika delar av näringslivet

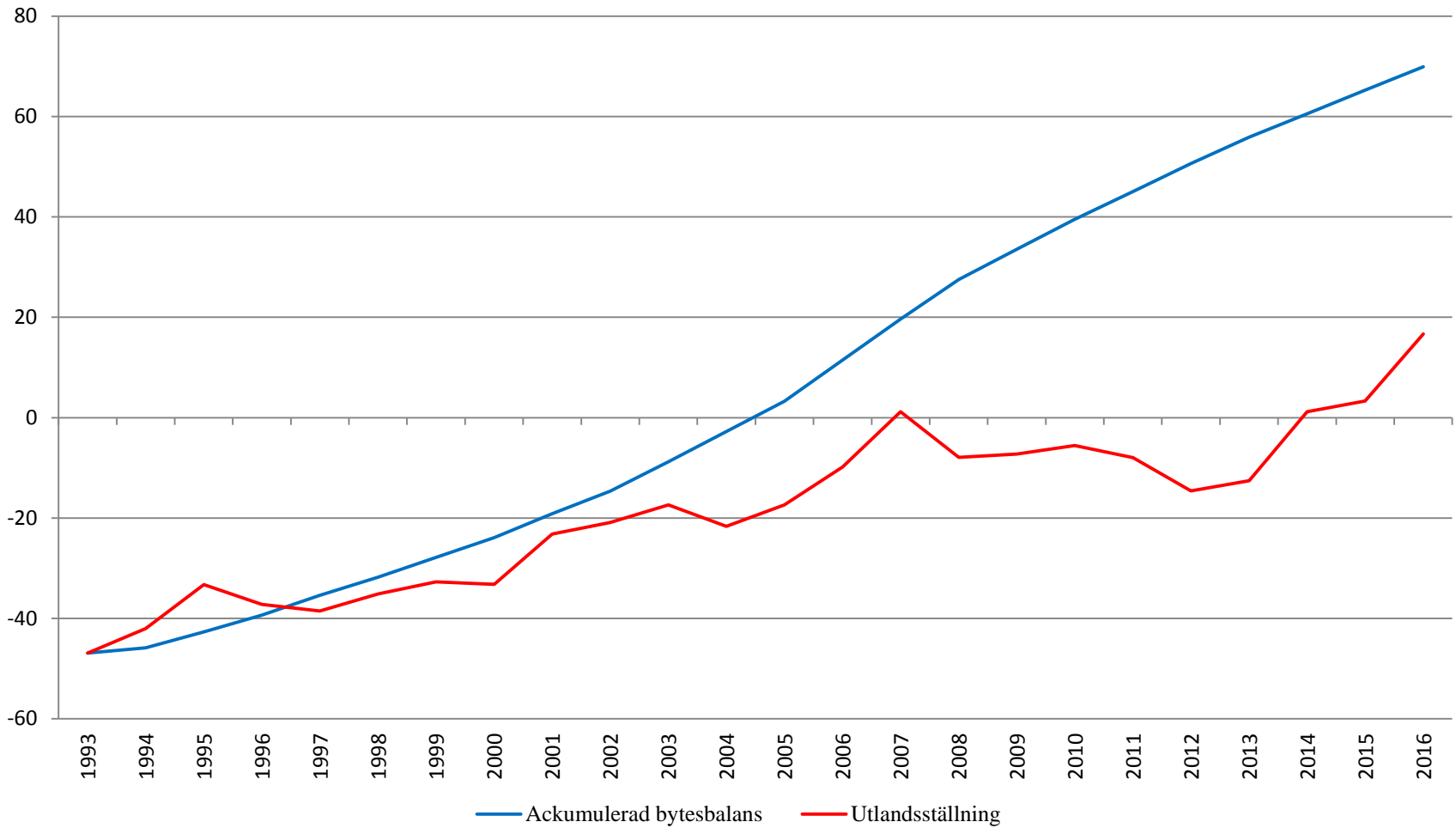

Källa: Konjunkturinstitutet.

Starkare inhemsk efterfrågan än exportefterfrågan

- Inte bara kortsiktigt konjunkturfenomen
- Också långsiktig strukturell utveckling
 - stora överskott i bytesbalansen sedan 1990-talet
 - större sparande än investeringar
 - osannolikt att vi i all framtid ska fortsätta ackumulera finansiella nettofordringar på omvärlden
 - lägre privat sparande och högre privat konsumtionsefterfrågan med åldrande befolkning
 - stort behov av investeringar
 - lägre tillväxt i världsekonomin ger svagare utveckling av exportefterfrågan
- Starkare efterfrågan för mer hemmamarknadsinriktade näringslivssektorer än för mer internationellt konkurrensutsatta sektorer
- Starkare arbetskraftsefterfrågan i mer hemmamarknadsinriktade sektorer än i mer internationellt konkurrensutsatta sektorer

Akkumulerad bytesbalans och finansiell utlandsställning, procent av BNP

Offentlig sektors roll

- Sannolikt att den offentligt finansierade sektorn kommer att växa som andel av sysselsättningen
 - åldrande befolkning: vård och omsorg
 - försvar
 - polis
 - skola

Ett lågt industrimärke kan vara dysfunktionellt

- Om medborgarnas privata och politiska beslut innebär högre efterfrågan på privata och offentliga tjänster kan ett lågt industrimärke ge en ineffektiv allokering av arbetskraften
 - kronisk arbetskraftsbrist i mer hemmamarknadsinriktade sektorer inklusive offentlig sektor
 - lönebildningen kan behöva medverka till att arbetskraft omallokeras
- Märkessättningen kan behöva ta större hänsyn till andra sektorer än industrin
- Löneökningstakten i ekonomin kan behöva ligga högre än utrymmet i industrin

Lägre avtal i industrin än i andra sektorer?

- Relativlönehöjningar för sektorer med stor arbetskraftsbrist
- Det skulle gå på tvärs mot den tidigare utvecklingen
- Spridningen i avtalade löneökningar mellan olika sektorer har minskat över tiden

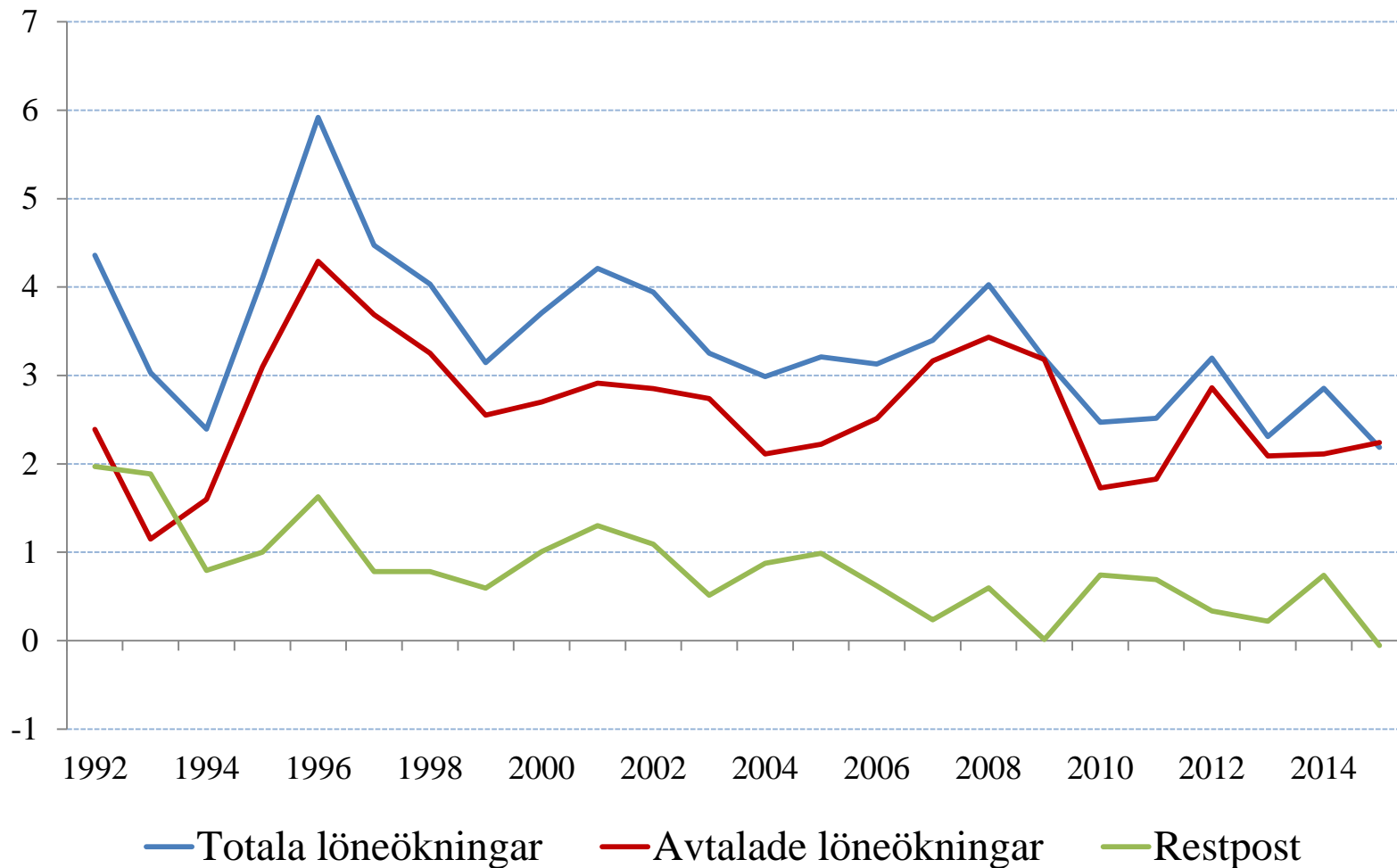
Standardavvikelse för genomsnittliga avtalade årliga löneökningar per avtalsperiod, procent

	Hela ekonomin	Näringslivet	Arbetare, näringslivet	Tjänstemän, näringslivet
2007–2009	0,69	0,95	0,57	1,22
2010–2011	0,42	0,47	0,44	0,31
2012	0,39	0,45	0,44	0,38
2013–2015	0,19	0,29	0,14	0,36
2016	0,11	0,15	0,14	0,14

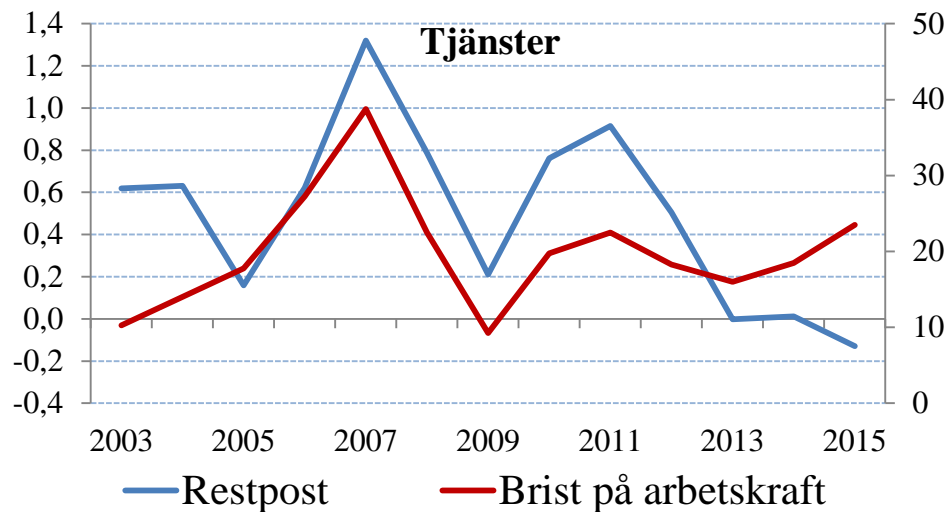
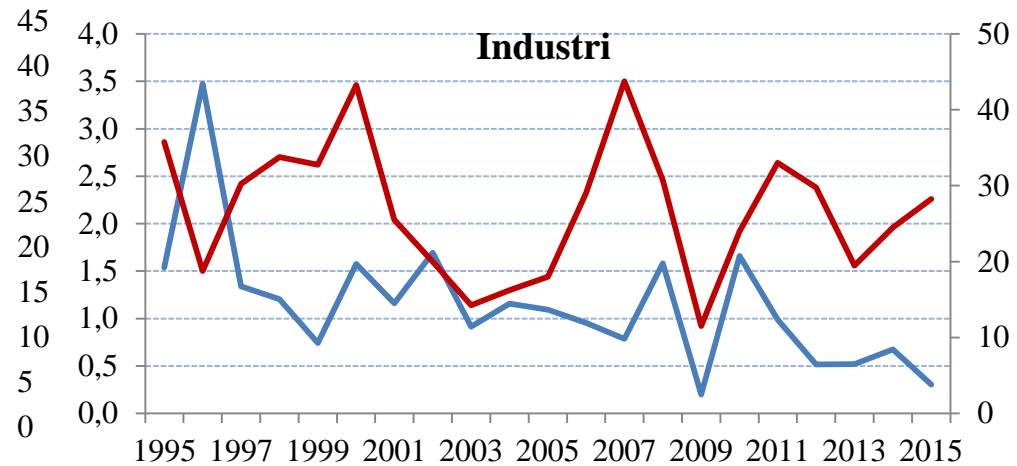
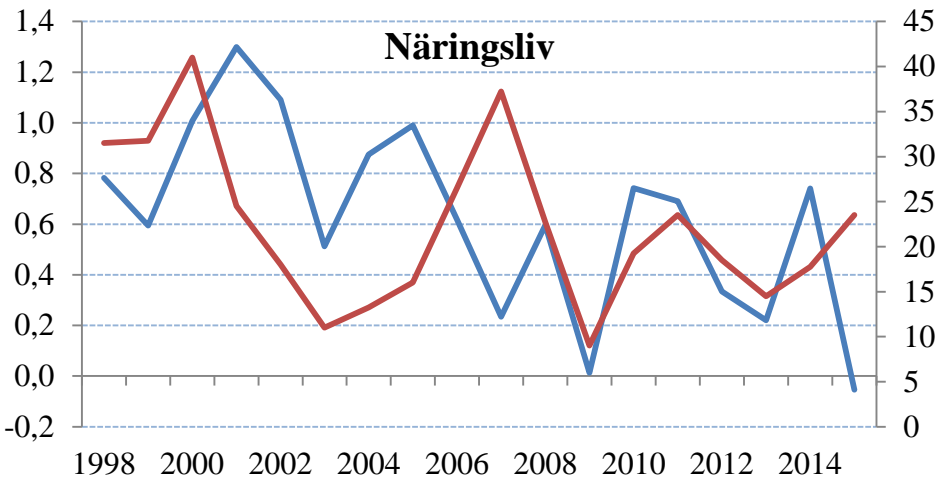
Lägre avtalade löneökningar ger lägre totala löneökningar

- Löneglidningen samvarierar med bristen på arbetskraft
 - men inte så starka effekter
- Löneglidningen har över tiden minskat som andel av de totala löneökningarna
- Lägre avtalade löneökningar ger högre löneglidning
 - men bara partiell “kompensation”

Totala löneökningar, avtalade löneökningar och restposten i näringslivet, procent

Restpost och brist på arbetskraft under olika år, procent

Timlön i näringsliv, kommunal sektor och statlig sektor

Procentuell förändring

